

Sisäministeriö

Rajavartiolaitoksen esikunta

Puhelinvaihte +358 295 420 000

rajavartiolaitos@raja.fi

PL 3 / PO Box 3 – Vilhonvuorenkatu 6

PELASTUSTOIMEN TUKI LAIVAONNETTOMUUKSISSA

HUOM: Tämän osan ylläpitämisestä ja päivittämisestä (ml. liitteet) vastaa valtakunnallinen MIRG -ohjausryhmä. Tämän osaan liittyvät MIRG – toimintamallit ovat turvaluokka IV tasoa.

I. YLEISTÄ

Merellä olevien alusten sammutus- ja pelastustoiminnan tukeminen on lähtökohteisesti osa meripelastustoimea. Vaikka tässä osiossa käytetään toistuvasti termiä ”sammutus- ja pelastustoiminta” tulee asian katsoa sisältävän laveammin myös muun aluksella tapahtuvaan onnettomuuden tai vaurion rajoittamiseen tähtäävät toimenpiteet, joissa käytetään samoja viranomaisyksiköitä ja johtamismalleja. Pelastustoimen osallistuminen meripelastustoimeen kuuluvien laivaonnettomuuksien sammutus- vauriontorjunta- ja pelastustöihin liittyy meripelastuslaissa pelastustoimelle annettuihin velvoitteisiin.

Laivaonnettomuuksissa tapahtuvien palon- sammutus- pelastus- ja vauriontorjuntatehtävien ensisijaisena tarkoituksena on var-

mistaa kaikkien ihmisten saaminen turvaan onnettomuusalueelta. Tähän toimintaan saattaa liittyä myös triage- ja ensihoitotehtäviä. Toissijaisesti toiminnalla on suoranaisten vaikutus myös ympäristövahinkojen ennaltaehkäisemiseen sekä omaisuuden pelastamiseen.

Aluksilla tapahtuvaa onnettomuuksien torjuntaa johtaa aina aluksen oma henkilöstö. Viranomaisten alukselle lähettämät yksiköt täydentävät aluksen omia voimavaroja ja tuovat mukanaan alukselle erikoisosaamista ja -kalustoa.

Merellä olevan aluksen pyydettyä ulkopuolista apua aluksella olevan vaurion tai onnettomuustilanteen hallintaan, päätös tehtävään lähetettävistä yksiköistä tehdään meripelastuksen johtokeskuksessa. Ennen päätöstä, meripelastusjohtaja kuulee tarvittaessa pelastustoimen asiantuntijaa asiassa. Meripelastusjohtaja myös päättää yksiköiden kohteelle siirtämiseen käytettävät yksiköt. Siirtyminen tapahtuu tarkoitukseen soveltuvilla helikoptereilla tai veneillä.

Suomessa on käytössä eritasoisia pelastustoimen meritoimintaan erikostuneita yksiköitä. Kohdassa 2. Määritelmät on kuvat-

tu näistä pelastustoimen yksiköiden osalta keskeisimmät vaihtoehdot ”MIRG-ryhmä” ja ”pelastusryhmä”.

Muista pelastustoimen tehtävistä poiketen, MIRG -toiminta edellyttää toimintaan sitoutuneilta pelastuslaitoksilta valmiutta toimia valtakunnallisesti eri rannikon pelastustoimialueilla tai jopa niiden ulkopuolella kansainvälisellä vesialueella tai lähialueen muiden valtioiden alueilla.

Pelastustoimen oma alustoiminta perustuu pelastuslaitosten normaaliin päivittäiseen vesitoimintavalmiuteen, joka hoidetaan venekalustolla ja muulla pelastustoimen omassa käytössä olevalla kuljetuskalustolla. Toiminta kohdistuu pääsääntöisesti pelastustoimen omalle toiminta-alueelle. Tarvittaessa pelastustoimen omalla alustoinnilla voidaan tukea naapuripelastustoimen vastuualueella tapahtuvia yksittäisiä tehtäviä. Toiminnan laajuus riippuu pitkälti kunkin alueen riskianalysistä. Toiminnasta käytetään myös termiä pelastustoimen merellinen toiminta. Toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät pelastuslain mukaisesti silloin kuin yksiköt eivät liity meripelastustoimen tehtäviin.

2. KESKEISET MÄÄRITELMÄT PELASTUSTOIMEN YKSIKÖIDEN OSALTA

Ohessa on laivapalotilanteiden johtamisen kannalta keskeiset määritelmät, joita ei ole lainsäädännössä määritelty.

P3X:lla tarkoitetaan päivystävää palomestaria, jonka tehtävänä on operatiivisissa tilanteissa johtaa toimintaan osallistuvaa pelastusmuodostelmaa (pelastusjoukkuetta).

MIRG –toiminta tarkoittaa meripelastustoimen tehtävissä käytettävien MIRG-ryhmien toimintaa. Toiminta johdetaan valtakunnallisten toimintamallien mukaisesti.

MIRG –ryhmällä (Maritime Incident Response Group) tarkoitetaan valtakunnallisesti käytettävää pelastustoimen erikoisjoukkoa, joka on koulutettu ja varustettu toimimaan meripelastustoimen erityistilanteissa (esim. laivapaloissa) myös pelastuslaitoksen maantieteellisen toimialueen ulkopuolella erityisesti meripelastushelikoptereiden tukemana. Kaikki ryhmän jäsenet ovat saaneet perehdytyksen merellisen toiminnan erityispiirteisiin. MIRG tukikohdat ovat Helsingissä ja Turussa. MIRG ryhmän kokoonpano, varustus ja toimintamallit ovat valtakunnallisesti yhtenevät. MIRG ryhmien käytön painopiste on laivaluokan onnettomuuksissa. Toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät meripelastuslain mukaisesti.

PELASTUSRYHMÄllä tarkoitetaan pelastustoimen ryhmää, joista kaikki henkilöt eivät välttämättä ole saaneet perehdytystä merellisen toiminnan erityispiirteisiin. Pelastusryhmää voidaan käyttää meripelastustoimen tehtävässä onnettomuustilanteissa aluksella tapahtuvaan pelastustoimintaan yhdessä tai ilman MIRG yksikön tukea. Toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät meripelastuslain mukaisesti.

SRU (Search and Rescue Unit) on yksikkö, jossa on meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtävän hoitamista varten koulutettu miehistö ja joka on tehtävien hoitamiseen varustettu. (vrt. meripelastuslaki 2§, kohta 2). SRU:ita käytetään pääsääntöisesti niiden omalla toiminta-alueella. Niiden toimintamallit ja menetelmät tulee olla sovitettavissa valtakunnallisiin toimintamalleihin. Toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät meripelastuslain mukaisesti.

3. ALUSLUOKAN SAMMUTUS- JA PELASTUSTILANTEIDEN JOHTAMINEN

Laivapalotilanteissa käytettävien yksiköiden

toiminta on osa meripelastustoimea. Tämän toiminnan johtaminen tapahtuu aina meripelastuksen johtokeskuksesta. Keskisuurissa ja suurissa laivapaloissa ja pelastustehävissä, onnettomuuspaikasta riippumatta, sekä muutenkin tarvittaessa Varsinais-Suomen pelastuslaitos Turussa ja / tai Helsingin pelastuslaitos Helsingissä lähettävät oman yhteyspalomestarin asiantuntijaksi meripelastuksen johtokeskukseen auttamaan tilanteen johtamista. (kutsulla ”MIRG yhteysupseeri Turku/Helsinki”)

Meripelastuksen johtokeskukseen tulevan asiantuntijan keskeisiä tehtäviä ovat mm:

- toimia pelastustoimen asiantuntijana ja avustaa meripelastusjohtajaa omaan toimialaansa liittyvässä päätöksenteossa
- toimia yhteyshenkilönä onnettomuuspaikalla oleviin pelastustoimen yksiköihin ja meripelastusjohtajan välillä
- olla yhteydessä onnettomuusalueen pelastustoimen edustajiin ja pitää heidät tietoisena tilanteesta
- olla yhteydessä onnettomuusalueella toimivien pelastus- ja MIRG ryhmien omiin pelastuslaitoksiin ja pitää heidät tietoisena tilanteesta

Onnettomuusalukselle lähetettävien viranomaisyksiköiden toimintaa sammutustilanteissa aluksella johtaa Turku/Helsinki MIRG P31 tai onnettomuusalueen pelastuslaitoksen paikalle lähettämä P30, jotka samalla toimivat meripelastusjohtajan ”silminä ja korvina” aluksella. Viranomaisyksiköiden tehtävänä on tukea aluksen omaa miehistöä meripelastusjohtajan linjausten mukaisesti. Monesti tämä tehtävä saattaa sisältää jopa aluksen omien voimavarojen johtamista, mutta tämä tulee tapahtua aluksen päällikön hyväksymänä. Onnettomuusaluksella olevan MIRG P30/P31:n yksi keskeinen tehtävä on myös analysoida tilannetta aktiivisesti ja varmistaa, että meripelastusjohtajalla on aluksen tilaan ja tilanteeseen liittyvä tieto, jota tarvitaan meripelastuksen johto-

keskuksessa. Aluksella olevan MIRG P30/P31:n työparina onnettomuusalueella toimii monesti onnettomuuspaikan johtaja (OSC), mikäli meripelastusjohtaja on sellaisen nimenmynyt tehtävään. Tilanteen mukaan meripelastusjohtaja voi alistaa onnettomuusaluksella olevan MIRG P30/P31:lle käyttöön myös toimintaan osallistuvan ”sammutusaluksen”.

Toimintaan liittyvät valtakunnalliset johtamismallit ovat tämän osion liitteenä.

MIRG -toimintaan liittyen on laadittu myös valtakunnalliset toimintaohjeet (SOP = Standard Operation Procedures) seuraavista aiheista:

- Aluksen tilan riskinarviointi (FIN MIRG SOP 1)
- Yhteyspalomestari (FIN MIRG SOP 2)
- Joukkueen johtaja (FIN MIRG SOP 3)
- Ryhmän johtaja (FIN MIRG SOP 4)
- Miehistön jäsen (FIN MIRG SOP 5)
- Viestiliikenne MIRG tehtävässä (FIN MIRG SOP 6)
- Toiminta helikopterin kanssa (FIN MIRG SOP 7)
- Toiminta pinta-aluksesta käsin (FIN MIRG SOP 8)
- Operaation keskeytys – hätätila – aluksen jättö (FIN MIRG SOP 9)
- Tulipalo haveristilla (FIN MIRG SOP 10)
- Tekninen pelastustehtävä DV:llä (FIN MIRG SOP 11)
- Kemikaalionnettomuustilanne (FIN MIRG SOP 12)
- Alusöljyonnettomuus (FIN MIRG SOP 13)
- Ensihoitotehtävä (FIN MIRG SOP 14)
- Päivystävä päällikkö – alueen pelastusjohtaja (FIN MIRG SOP 15)

- Tehtävä Suomen SRR:n ulkopuolella (FIN MIRG SOP 16)
- Aluksen evakuoinnin tukeminen (FIN MIRG SOP 17)
- Poikkeavasta valmiudesta ilmoittaminen (FIN MIRG SOP 18)
- MIRG tasking form (FIN MIRG SOP LIITE)

Oheisia toimintamalleja noudatetaan meripelastukseen liittyvässä MIRG toiminnassa. Liitteet saa tarvittaessa viranomaiskäyttöön meripelastuksen johtokeskuksista, MIRG-toimintaan osallistuvilta pelastuslaitoksilta tai MIRG ohjausryhmältä. Kyseisiä liitteitä voidaan soveltuvin osin soveltaa MIRG-toiminnan lisäksi muidenkin pelastustoimen yksiköiden osalta. Tällöin on kuitenkin huomioitava käytössä oleva varustus ja koulutustaso.

4. KANSAINVÄLISET TEHTÄVÄT

Suomi on kansainvälissä sopimuksissa naapurivaltioiden kanssa sitoutunut auttamaan tarvittaessa myös Suomen meripelastusvastuurajan ulkopuolisilla alueilla käytössä olevien voimavarojen puitteissa. Käytännössä Suomen meripelastusvastuualueen ulkopuolisiin meripelastustoimen tehtäviin avunpyynnöt välitetään Turun meripelastuskeskuksen kautta. Päätös lähetettävistä voimavaroista tehdään yhteistyössä kunkin toimialan kanssa, joka on osallistumassa tehtävään.

Pääsääntöisesti suomalaisten yksiköiden käyttö ulkomailla tapahtuvissa laivapalotilanteissa kohdistuu Suomenlahdelle, Pohjois-Itämerelle, Saaristomerelle, Ahvenanmerelle, Selkämerelle, Merenkurkkuun tai Perämerelle. Suomalaisten yksiköiden käyttöä muilla merialueilla (esim. keskeisellä tai eteläisellä Itämerellä) voidaan pitää erittäin epätodennäköisenä siirtymiseen menevien aikaviiveiden vuoksi.

5. LAIVAPALOJEN SAMMUTUS- JA PELASTUSTILANTEIDEN ERITYISPIIRTEET MERI- OLOSUHTEISSA

Laivaluokan alusonnettomuuksissa on Suomen viranomaisilla velvollisuus järjestää, voimassa olevan kansainvälisen ja kansallisen säädöspohjan perusteella, apua ihmisten pelastamiseksi ja muuta tarvittavaa apua tilanteen hallitsemiseksi. Tämä apu on laivapalotilanteiden osalta järjestetty maassamme edellä kuvatulla mallilla, meripelastus- ja pelastusviranomaisen yhteistyönä, hyödyntäen kaikkia käytettävissä olevia ja parhaita mahdollisia olemassa olevia resursseja.

Toiminnassa on kaikilla tasoilla huomioitava meriolosuhteiden erityispiirteet, jotka monelta osin vaikeuttavat huomattavasti pelastus- ja sammutustoimintaa, verrattuna maalla tapahtuviin operaatioihin. (Hälytysviiveet, lisäavun saamiseen viiveet, ahtaat, sokkeloiset tilat, teräsrakenteet, savutuuletuksen puutteet, käytettävissä olevan armatuurin rajoitteet, keinuva laiva, kallistus-/uppoamisvaara, black-out, laivan jätö ja mereen evakuoituminen ym. ym.) Palava laiva luokitellaan jo lähtökohtaisesti ns. erityisen vaativaksi savusukelluskohteeksi, jossa maallakin tapahtuvassa toiminnassa edellytetään voimassa olevaa ohjeistusta parempaa varautumista, eli pelastustoimi-aluekohtaista omaa, käytettävissä oleviin resursseihin pohjautuvaa suunnittelua. MIRG-toiminnan osalta tämä vaatimus on huomioitu erillisen valtakunnallisen SOP koelman muodossa.

On huomattava, että merellä tapahtuvissa operaatioissa kaluston ja pelastushenkilöstön rajallisuudesta johtuen (turvaparit/suojaryhmät/varailma), joudutaan poikkeamaan maalla vastaavan tehtävän suorittamiseen käytettävästä toimintamallista. Siksi merellä tapahtuvassa nykymuotoisessa sammutus- ja savusukellustoiminnassa, ei pystytä

noudattamaan kaikilta osin maalla tapahtuvissa operaatioissa työturvallisuuteen liittyvää ohjeistusta. (Pelastussukellusohje SM050:00/2006)

Paras tapa hallita tätä riskiä ja huolehtia työturvallisuudesta on vaikuttaa merellä käytettäviin operaatiotaktikoihin, henkilöstön koulutukseen, heidän pätevyysvaatimuksiin sekä varustukseen. Valtakunnallinen MIRG -ohjausryhmä määrittää erikseen nimetyille MIRG -tukikohdille yhtenäiset minimivaatimukset, koulutuksen, kaluston ja valmiuden suhteen.

Työturvallisuuteen liittyvät seikat ovat erityisesti huomioitu MIRG -toiminnan taktisissa operaatiomalleissa sekä operaatioiden suunnittelussa. Laivapalotilanteessa taktinen painopiste on aina lähtökohtaisesti ihmisten pelastamisessa, eikä niinkään palon sammuttamisessa. Mikäli on selvää, että se ei tule turvallisesti onnistumaan käytävissä olevin resurssein, sitä ei edes yritetä. Aluksella olevan MIRG P30/P31 tilanepaikan johtajan tehtävä on arvioida jatkuvasti tätä seikkaa tiiviissä yhteistyössä meripelastusjohtajan kanssa. Näin ollen, edellä kuvatun perusteella, työturvallisuus nousee helposti meriolosuhteissa keskeisimmäksi operaation päätöksentekoa ohjaavaksi muuttujaksi.

FINMIRG –SOP 1-18 (liitteinä), eli MIRG -toiminnan valtakunnalliset toimintaohjeet, ovat laaditut ja käytännön työn kautta muokkautuneet tukemaan operaation työturvallisuutta. Näillä toimenpiteillä pyritään korvaamaan niitä työturvallisuuspuutteita, joita merellä tapahtuvissa operaatioissa kohdataan väistämättä toiminnan luonteesta johtuen. Nämä toimintaohjeet ovat käytössä sekä meripelastuksen johtokeskuksissa että MIRG -ryhmillä.

LIITTEET

- *Liite 1: Määritelmät ja johtamismallit*
- *Liite 2: MIRG -toiminnan valtakunnalliset toimintaohjeet (vain viranomaiskäyttöön)*

LIITE 1: MÄÄRITELMÄT JA JOHTAMISMALLIT

MÄÄRITELMÄT

Oheen on liitetty laivapalotilanteiden johtamisen kannalta keskeiset määritelmät. Kyseisiä määritelmiä ja lyhenteitä on käytetty liitteenä olevissa johtosuhdemalleissa ja toimintaohjeissa.

Meripelastuskeskuksella (Maritime rescue co-ordination centre, MRCC) erikseen määrättyä merivartioston johtokeskusta, joka on Suomen meripelastustoimen vastuualueen valtakunnallinen johtokeskus ja Suomen meripelastustoimen kansainvälinen yhteyspiste sekä joka huolehtii johtamis- ja viestitysvalmiuden jatkuvasta ylläpitämisestä ja etsintä- ja pelastustoiminnan johtamisesta meripelastuslohkonsa alueella;

Meripelastuslohkokeskuksella (Maritime rescue sub-centre, MRSC) erikseen määrättyä merivartioston johto- tai muuta keskusta, joka itsenäisesti tai meripelastuskeskukselle alistettuna huolehtii johtamis- ja viestitysvalmiuden jatkuvasta ylläpitämisestä sekä etsintä- ja pelastustoiminnan johtamisesta meripelastuslohkonsa alueella tai muulla erikseen määrättyllä alueella;

Meripelastuksen johtokeskuksella meripelastuskeskusta ja meripelastuslohkokeskusta;

SMC: Meripelastusjohtaja, jolle kuuluu koko meripelastustoimen tehtävän johtaminen

ACO: lentotoiminnan koordinaattori, joka johtaa ilma-alusten käyttöä (nimetään tarvittaessa)

OSC: Onnettomuuspaikan johtaja, joka johtaa meripelastustoimen yksiköitä onnettomuusalueella SMC:n ohjeiden mukaisesti (nimetään tarvittaessa)

SRU: (Search and Rescue Unit) Meripelastusyksikkö, joka suorittaa etsintä ja/ tai pelastustehtäviä SMC:n tai OSC:n linjausten mukaisesti. SRU on yksikkö, jossa on meripelastustoimen etsintä- ja pelastustehtävän hoitamista varten koulutettu miehistö ja joka on tehtävien hoitamiseen varustettu. (vrt. meripelastuslaki 2§, kohta 2). SRU:ita käytetään pääsääntöisesti niiden omalla toiminta-alueella. Niiden toimintamallit ja menetelmät tulee olla sovitettavissa valtakunnallisiin toimintamalleihin. Toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät meripelastuslain mukaisesti.

Onnettomuusaluksen päällikkö: Aluksen päällikkö vastaa aluksesta, siinä olevista henkilöistä ja lastista. Hän vastaa aina myös pelastustoimista ja evakuoinnista aluksellaan

P3X:lla tarkoitetaan päivystävää palomestaria, jonka tehtävänä on operatiivisissa tilanteissa johtaa toimintaan osallistuvaa pelastusmuodostelmaa (pelastusjoukkuetta).

MIRG (Maritime Incident Response Group) yksiköllä tarkoitetaan valtakunnallisesti käytettävää pelastustoimen erikoisjoukkoa, joka on koulutettu ja varustettu toimimaan meripelastustoimen erityistilanteissa (esim. laivapaloissa) myös pelastuslaitoksen maantieteellisen toimialueen ulkopuolella erityisesti meripelastushelikoptereiden tukemana. Kaikki ryhmän jäsenet ovat saaneet perehdytyksen merellisen toiminnan erityispiirteisiin. MIRG tukikohdat nimetään erikseen. MIRG ryhmän kokoonpano, varustus ja toimintamallit ovat valtakunnallisesti yhtenevät. MIRG ryhmien käytön painopiste on laivaluokan onnettomuuksissa. Toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät meripelastuslain mukaisesti.

MIRG-ryhmä: Pelastustoimen erikoiskoulu-tettu meripelastusryhmä

MIRG –toiminta tarkoittaa meripelastustoimen tehtävissä käytettävien MIRG-ryhmien toimintaa. Toiminta johdetaan valtakunnallisten toimintamallien mukaisesti.

PELASTUSRYHMÄllä tarkoitetaan pelastustoimen ryhmä, joista kaikki henkilöt eivät välttämättä ole saaneet perehdytystä merellisen toiminnan erityispiirteisiin. Pelastusryhmää voidaan käyttää meripelastustoimen tehtävässä onnettomuustilanteissa aluksella tapahtuvaan pelastustoimintaan yhdessä tai ilman MIRG yksikön tukea. Toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät meripelastuslain mukaisesti.

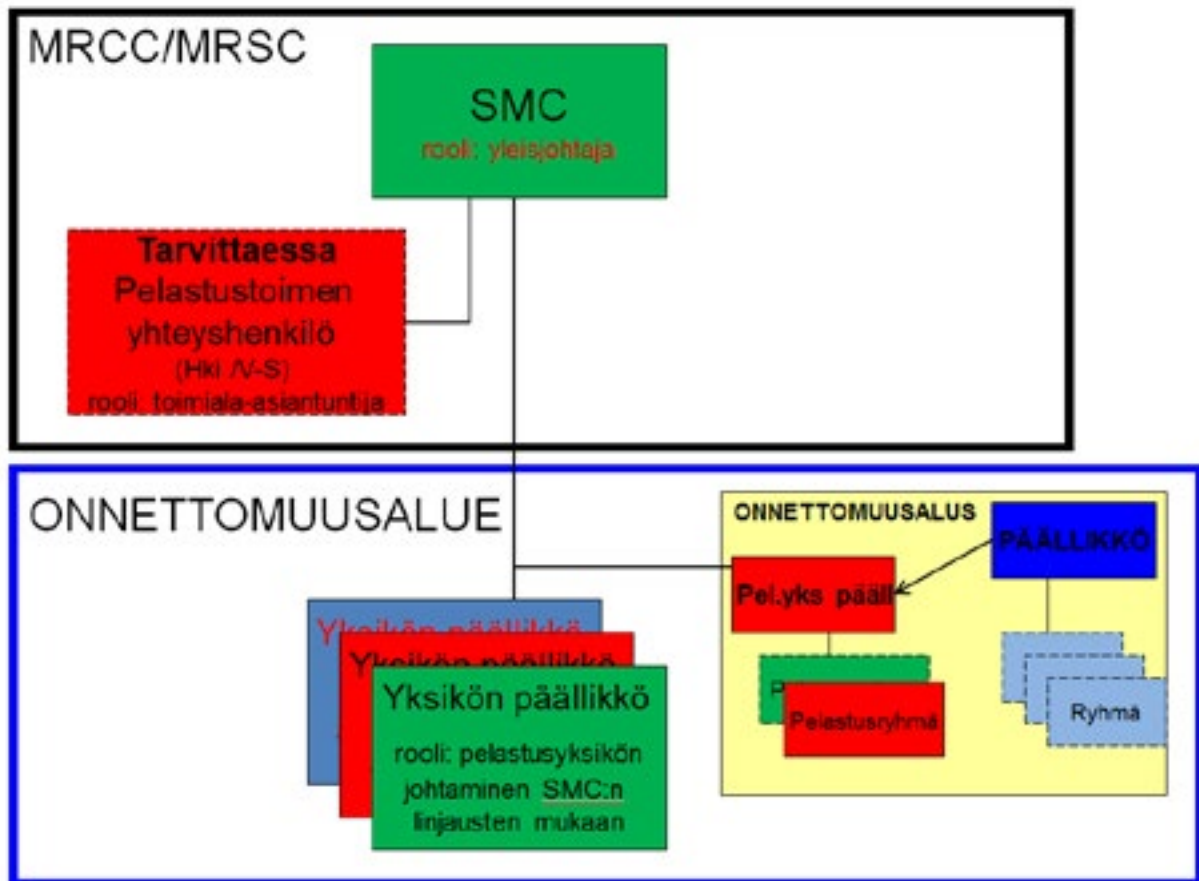
HUOM: Pelastustoimen oma alustoiminta perustuu pelastuslaitosten normaaliin päivittäiseen vesitoimintavalmiuteen, joka hoidetaan venekalustolla ja muulla pelastustoimen omassa käytössä olevalla kuljetuskalustolla. Toiminta kohdistuu pääsääntöisesti pelastustoimen omalle toiminta-alueelle. Tarvittaessa pelastustoimen omalla alustoiminnalla voidaan tukea naapuri pelastustoimen vastuualueella tapahtuvia yksittäisiä tehtäviä. Toiminnan laajuus riippuu pitkälti kunkin alueen riskianalyyseistä. Toiminnasta käytetään myös termiä pelastustoimen merellinen toiminta. Toiminnan perusteet ja johtosuhteet määräytyvät pelastuslain mukaisesti silloin kuin yksiköt eivät liity meripelastustoimen tehtäviin.

JOHTAMISMALLIT

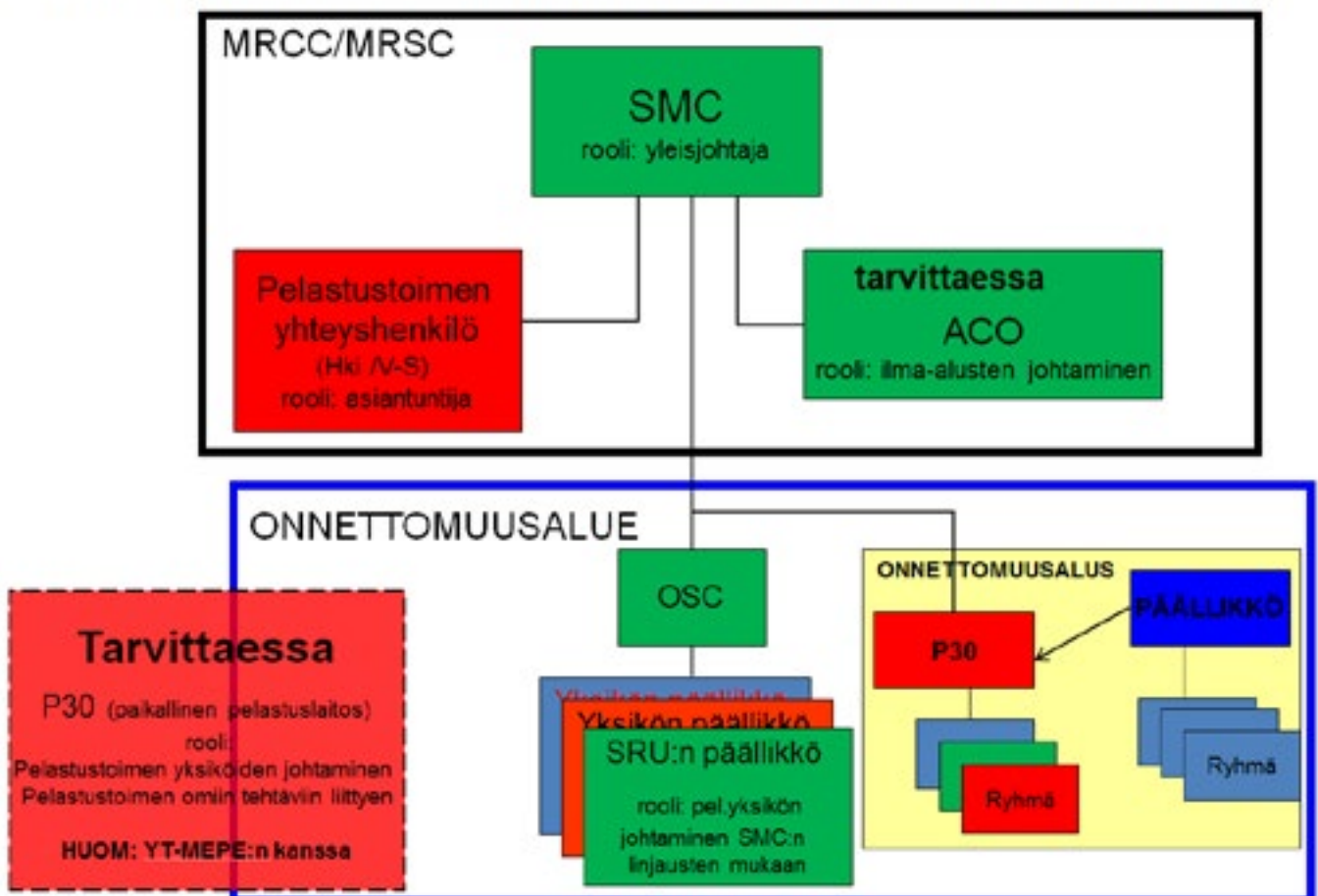
Valtakunnalliset johtamismallit on laadittu seuraaviin tilanteisiin:

1. meripelastustehtävä pieni aluspalo
2. meripelastustehtävä keskisuuri aluspalo
3. meripelastustehtävä suuri aluspalo
4. johtosuhteet toimittaessa aluksella meripelastustoimen tehtävässä

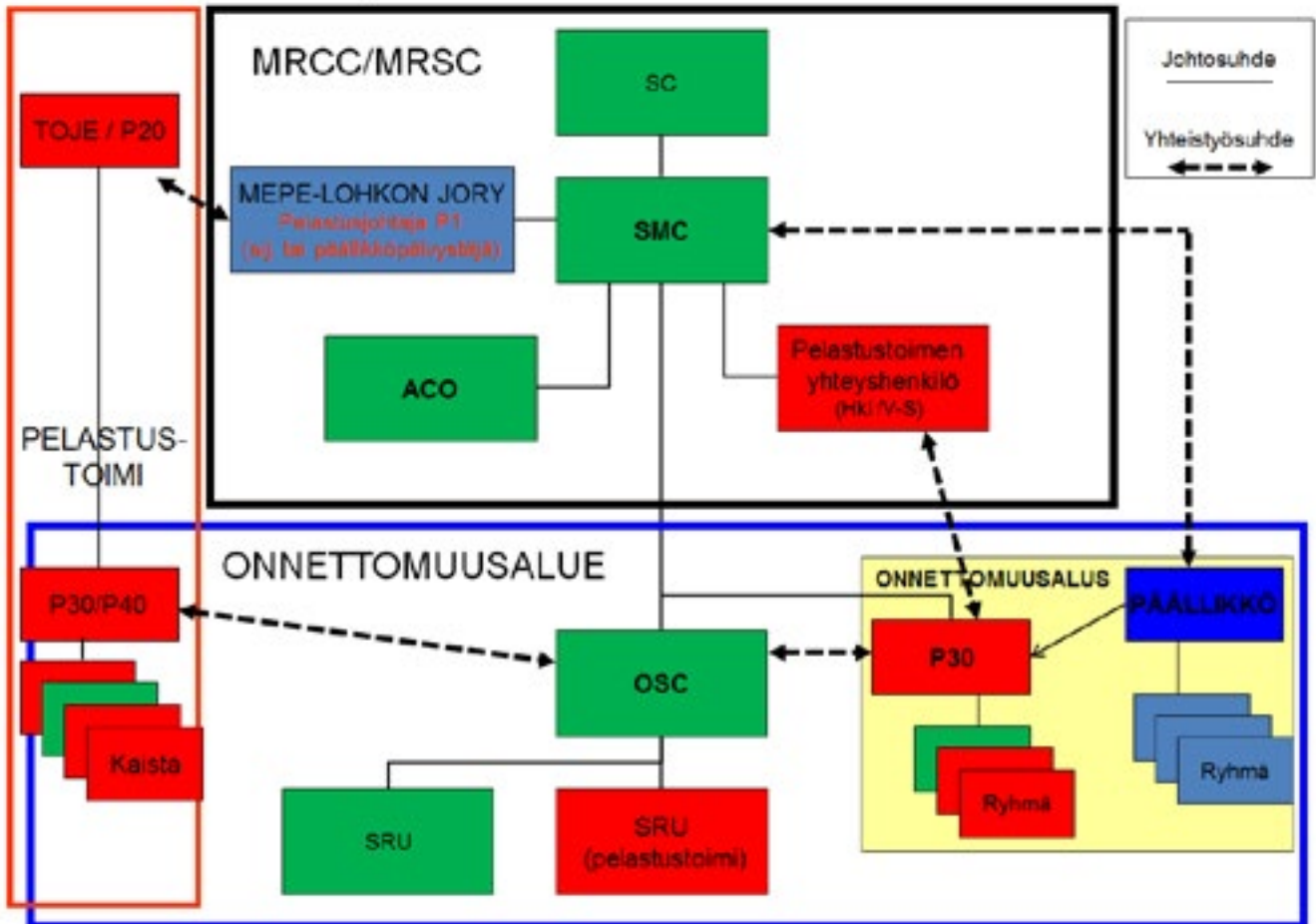
JOHTOSUHTEET; "CASE: MERIPELASTUSTEHTÄVÄ PIENI ALUSPALO"

JOHTOSUHTEET; CASE "MERIPELASTUSTEHTÄVÄ KESKISUURI ALUSPALO"

JOHTOSUHTEET; CASE "MERIPELASTUSTEHTÄVÄ SUURI ALUSPALO"

JOHTOSUHTEET TOIMITTAESSA ALUKSELLA MERIPELASTUSTOIMEN TEHTÄVÄSSÄ

Case:
meripelastustehtävä
suuri, laivapalo

